

ПРАВОВА ОСВІТА

УДК 371. 00176

І. М. Сопілко,
доктор юридичних наук, професор

ІННОВАЦІЇ В ЮРИДИЧНІЙ ОСВІТІ

У статті узагальнено наукову дискусію по проблемах імплементації Закону України «Про вищу освіту», інтеграції сучасного законодавства про освіту в європейський освітній простір, модернізації юридичної освіти, використання інтерактивних технологій та нових методологічних підходів до викладання навчальних дисциплін юридичного циклу, впливу рівня наукових досліджень на забезпечення якості навчального процесу.

Ключові слова: інновації, юридична освіта, вища освіта, навчальний процес, вищий навчальний заклад, інтерактивні технології, конференція, дискусія.

Постановка проблеми та її актуальність. Ритм сучасного життя потребує інновацій у всіх сферах. Великою мірою це стосується і освіти. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» ми маємо в досить стислі терміни запровадити значну кількість інновацій, однією з яких є запровадження нової парадигми навчання, заснованої на студентоцентризмі, компетентістному підході до побудови і реалізації освітніх програм, інтеграції нових рамок кваліфікацій, новій структурі вищої освіти, нового покоління навчальних програм та окремих навчальних дисциплін. Якщо вникнути у суть нової парадигми, то має цілком змінитися філософія навчального процесу, зокрема, нам слід переходити від передачі знань викладача студенту та пропозицій нових курсів і програм до створення навчальних ситуацій, середовищ, у яких би студенти самостійно створювали конструкцію своїх знань та формували власний досвід і досягали успіху. Ми маємо зробити все можливе, щоб випускник університету був готовий до виходу у глобалізований світ високих компетентностей і гострої конкуренції. На перший погляд – це звучить дуже складно, але якщо розібратись у цьому питанні, то можна визначити декілька кроків, які в першу чергу слід зробити на шляху до цих перетворень. І розпочати потрібно із формування готовності науково-педагогічних працівників до цих нововведень.

Мета даної статті – узагальнити наукову дискусію по проблемах імплементації Закону України «Про вищу освіту», інтеграції сучасного законодавства про освіту в європейський освітній простір, модернізації юридичної освіти, використання інтерактивних технологій та нових методологічних підходів до викладання навчальних дисциплін юридичного циклу, впливу рівня

наукових досліджень на забезпечення якості навчального процесу.

Аналіз досліджень і публікацій. Із прийняттям Закону України «Про вищу освіту» продовжуються активні дискусії стосовно його ключових положень, нововведень, змін, які він привнесе до системи освіти України. На сторінках фахових освітніх видань можна знайти роз'яснення та дослідження науковців щодо механізму реалізації закону та необхідності інновацій в освіті, зокрема Міністра освіти Сергія Квіта, голови комітету з питань освіти і науки Верховної Ради України Лілії Гриневич, заступника голови комітету Олександра Співаковського та ін. Питання інновацій в освіті досліджували Л. Буркова, І. Дичківська, Є. Сірий, Т. Яровенко, О. Пометун, М. Головка та ін.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні важливим завданням перспективної системи освіти є перепідготовка фахівців, зокрема і науково-педагогічних кадрів, які здатні розробляти і застосовувати інформаційні технології навчання. Саме тому, щоб не відставати від світових стандартів навчання, пріоритетом роботи викладача має стати компетентність, креативність, результативність, методичним забезпеченням якої виступають в тому числі і новітні технології. Разом з тим ми повинні усвідомлювати, що тільки впровадженням інформаційних технологій ситуацію не змінити, необхідна і сучасна педагогіка. Педагог вищого навчального закладу має працювати зі студентом так, аби він учився пізнавати світ крізь призму конкретної науки і готував себе до цілком конкретної фахової і загальнолюдської діяльності.

Крім того власне через те, що частина освітніх стандартів, котрі є чинними на сьогодні, по-

чинає носити рекомендаційний характер, в сучасному педагогічному процесі значно зростає роль професійно компетентних педагогів, які будуть змагатися за потенційних слухачів та докладатимуть більше зусиль, аби зацікавити студента та дати йому дійсно якісні знання. А їх компетенції закладаються в освітній процес через зміст освіти, стиль життя, традиції університетів, тип взаємодії між викладачами і студентами тощо. Цілком зрозуміло, що сучасний викладач – це знаючий, усвідомлений, авторитетний у своєму середовищі фахівець, який наділений здатністю встановити і реалізувати зв'язок між знанням, вмінням і ситуацією. Адже від нього буде залежати майбутнє навчальної дисципліни, яку він викладає студентам, так як за новим законодавством передбачене право студента на вибір тих предметів, які він хоче вивчати у вищому навчальному закладі. Можна собі лише уявити, скільки зусиль потрібно буде докласти, які здібності проявити викладачу, щоб зацікавити сучасну молоду людину, переконати її у важливості тієї чи іншої навчальної дисципліни, для формування професійних компетенцій фахівця у сфері права. Тому працювати є над чим.

Щодо реформування та нововведень у сфері юридичної освіти, то варто відзначити декілька першочергових завдань. Перше – це належна підготовка абітурієнтів, їх професійне спрямування та відбір при вступі у юридичні вищі навчальні заклади. Тут варто звернути увагу на вилучення з переліку предметів, за якими проводиться зовнішнє тестування, основ правознавства. Ні для кого не секрет, що бути юристом може не кожен. Тому, в першу чергу, потрібно унеможливити попадання в юридичну професію випадкових людей. Для цього варто розробити тестування, яке б могло визначити рівень морально-психологічної та правової свідомості майбутнього фахівця у сфері права. Ще один аспект цієї проблеми – надання абітурієнтам-контрактникам право вступати до юридичних вищих навчальних закладів без будь-яких вступних іспитів або зовнішніх оцінювань, а конкурсний відбір проводити вже за підсумками першого року навчання. Така практика застосовується у вузах європейських країн. Тим паче, що це відповідатиме вимогам чинного законодавства і ставитиме громадян України в рівне становище з іноземними громадянами.

Друге, на чому слід зупинитися – це подолання корупції в освіті. За даними соціологічного дослідження фонду «Демократичні ініціативи» за грудень 2014 року, 44,1 % українців вважають,

що основною проблемою освіти є корупція у вищих навчальних закладах [3]. Боротьба з цим злом передбачає в першу чергу включення таких механізмів, як лідерство і політична воля, прозорість і відкритість, підзвітність, громадський контроль і, звичайно ж, вмотивованість і зацікавленість самих студентів, які прагнуть здобути знання, а не купити диплом.

Третє, на що варто звернути увагу – належне фінансування освіти, вкрай необхідне, щоб не відставати, розвиватися і йти в ногу з часом. Цілком зрозуміло, що університети, навіть при задекларованій повній автономії, не зможуть забезпечити матеріально технічну базу, відповідну до вимог часу. Тут частково можна розраховувати на допомогу наших зарубіжних партнерів. Візьмемо до прикладу фінансування ініціативи Європейського Союзу «ЕАТ Connect», що означає надання країнам-учасникам європейського партнерства, зокрема, й Україні, величезної спроможності широкому інтернет [2]. Це дійсно стане підтримкою інтеграції України у віртуальний простір Європейського Союзу і міжнародних наукових спільнот, створить всі можливості для наукової співпраці, а також для проведення спільних наукових досліджень та підвищення мобільності науковців.

Поставлені проблеми сучасної юридичної освіти стали предметом обговорення учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інновації в юридичній освіті», що відбулася 21 травня 2015 року в Юридичному інституті НАУ. Окреслена мета цього наукового заходу полягала у визначенні шляхів розвитку інноваційної діяльності в освітній галузі, виокремлення в результаті дискусії першочергових завдань, задля швидшого впровадження в життя Закону України «Про вищу освіту», подальшого законодавчого забезпечення освітньої галузі, кращого розуміння перебігу реформ в освіті, усвідомлення механізму їх реалізації. Про важливість створення наукового інтелектуального майданчика для обговорення інновацій у освіті говорив у своєму вітальному слові Павло Борсук – проректор з науково-педагогічної роботи та корпоративного розвитку НАУ. З цікавістю були заслухані змістовні доповіді Андрія Бутенка – голови Координаційної ради молодих юристів України при Міністерстві юстиції України, декана юридичного факультету ПВНЗ «Європейський університет», кандидата історичних наук, доцента, Олександра Головкина – професора кафедри цивільно-правових дисциплін Національної академії прокуратури України, доктора юридичних наук,

професора; Миколи Головка – заступника директора з наукової роботи Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, кандидата педагогічних наук, доцента; Марії Лубської – головного наукового консультанта відділу з гуманітарних і міжнародних питань, гармонізації законодавства з країнами ЄС та захисту прав людини Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, доктора філософських наук, професора, академіка Академії наук вищої освіти України; Андрія Матвійчука – декана юридичного факультету Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, кандидата філософських наук, доцента; Ольги Озерян – старшого викладача кафедри університетської та професійної освіти і права Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України; Богдана Падучака – завідувача сектором використання та передачі прав інтелектуальної власності Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, кандидата юридичних наук; Олени Пометун – завідувачки лабораторії суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, доктора педагогічних наук, професора, член-кореспондента Національної академії педагогічних наук України; Валерія Полуховича – начальника експертно-правового відділу Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, доктора юридичних наук, старшого наукового співробітника.

Учасники конференції констатували, що Україні потрібна не часткова, а системна реформа освіти, яка має бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу та економічного розвитку. Тому кожен, від студента до досвідченого науковця, має долучитися й ініціювати ті необхідні зміни, які зроблять наші університети більш привабливими для абітурієнтів і конкурентоздатними на міжнародній арені.

Проведення конференцій на таку актуальну для нас усіх тематику безумовно вплине не тільки на наше особисте фахове зростання, а й на рейтинг кафедр, інституту, університету. Крім того, це обмін думками, нові контакти, нові погляди на проблеми. Ми всі чудово розуміємо, що сфера новітніх технологій розвивається дуже швидко. Тому, як і раніше, має бути нерозривний зв'язок науки і практики з навчальним процесом.

Для того, щоб здійснювати підготовку хороших фахівців у сфері права, потрібно активно налагоджувати зв'язки вищих навчальних закладів з юридичними установами, підприємствами, організаціями, які уже володіють новітніми технологіями. При цьому важливо, що суб'єктами інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі мають виступати не лише науково-педагогічні працівники, а й самі здобувачі вищої освіти.

Провідні науковці, залучені до конференції, констатували, що розвиток інформаційних технологій та становлення інформаційного суспільства в Україні надають можливості для застосування у початковому процесі різноманітних форм та методів інноваційного навчання, спрямованих на якісне засвоєння знань студентами, розвиток їх розумової діяльності, виявлення умінь та навичок критичного осмислення окремих теоретико-правових проблем, набуття самостійного досвіду опрацювання навчального матеріалу та відповідних нормативно-правових актів, пошукової роботи, набуття інших творчих якостей, які стануть у нагоді в їх подальшій професійній діяльності. В ході обміну думками була підтримана думка щодо розроблення чіткого механізму формування навчальних планів з урахуванням визначеної Законом України «Про вищу освіту» норми вибору студентами навчальних дисциплін [1].

Також науковцями були внесені і пропозиції щодо вдосконалення якості навчального процесу. Було прийнято рішення про посилення компетентісного підходу у формуванні змісту професійної підготовки майбутніх юристів, шляхом включення до навчальних програм елементів змісту, засвоєння яких передбачає продуктивну навчально-пізнавальну діяльність студента, стимулює розвиток мислення, когнітивної сфери студента, його активної життєвої позиції. Необхідне також розроблення еталонних вимірників навчальних досягнень студентів, що орієнтуються на виявлення складників професійної компетентності, зокрема, уміння застосовувати набуті знання в нових ситуаціях, пов'язаних з професійною діяльністю, формулювати оціночні судження, в яких виявляється особистісне ставлення та творчий підхід до вирішення навчальних і виробничих завдань. Не менш важливим є розроблення навчально-методичного супроводу дисциплін циклу професійної підготовки з використанням засобів комп'ютерної підтримки, що забезпечують формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього фахівця.

Слід також зазначити, що не менш актуальною проблемою сьогодні є якість підручників для вищих навчальних закладів. Існує потреба переходити до підготовки навчальної літератури, яка була б позбавлена низки вад і відповідала сучасним методам і організаційним формам навчання. Вихід вбачається у відмові від традиційних видань і створенні інтерактивних джерел. Тут свою роль має відіграти застосування мультимедійних комплексів, як засобів навчання у ході навчального процесу, що створює підґрунтя для розширення поля самостійності, розвитку творчих здібностей студентів в навчальній діяльності та перетворення їх в активних суб'єктів педагогічної взаємодії. Саме підготовка презентації навчального матеріалу дозволяє навчитися студентам сортувати інформацію, вдосконалювати методи доступу до інформації, а також працювати з нетрадиційними джерелами інформації. Логічний й образний способи засвоєння інформації у такому випадку роблять процес навчання більш насиченим та цікавим.

Ще одна проблема, яка не залишилася поза увагою учасників конференції – це активна участь науковців та громадськості у вирішенні важливих освітніх завдань. Особливої актуальності це питання набуває в умовах гострого дефіциту державних ресурсів, необхідних для ефективного управління освітою. Тому на громадські ради та наукові інституції слід покласти завдання підготовки проектів законів та нормативних документів у сфері освіти, участь в експертизі законів та нормативних документів, контроль виконання вимог законів і нормативних документів, моніторинг стану системи освіти на

рівні держави, регіонів та окремих освітніх закладів із наданням доступу до необхідної інформації тощо.

Висновки. Таким чином Всеукраїнська конференція «Інновації в юридичній освіті» надає нам певне спрямування у науково-педагогічній діяльності, об'єднує думки студентів, аспірантів, молодих вчених, досвідчених науково-педагогічних працівників, практичних фахівців, задля виокремлення в результаті дискусії першочергових завдань для швидшого впровадження в життя нового Закону України «Про вищу освіту», кращого розуміння перебігу реформ в освіті, усвідомлення їх мети та механізму реалізації. Не менш важливим результатом нашого наукового заходу є вияв бажання кожного з нас змінюватись, йти в ногу з часом, підтримувати інновації та досягати поставленої мети. Можна констатувати, що високий рівень розвитку освіти, наукові досягнення та інновації є гарантом забезпечення свободи та демократії в нашій країні.

Література

1. *Про вищу освіту*: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>

2. *Україна – асоційований учасник програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/>

3. *Українці вважають корупцію однією з головних проблем вищої освіти* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.useti.org.ua/>

И. Н. Сопилко

Інновации в юридическом образовании

В статье резюмировано научную дискуссию по проблемах имплементации Закона Украины «О высшем образовании», интеграции современного законодательства об образовании в европейское образовательное пространство, модернизации юридического образования, использование интерактивных технологий и новых подходов к преподаванию учебных дисциплин юридического цикла, влиянию уровня научных исследований на обеспечения качества учебного процесса.

Ключевые слова: инновации, юридическое образование, высшее образование, учебный процесс, высшее учебное заведение, интерактивные технологии, конференция, дискуссия.

I. Sopilko

Innovations in legal education

The discussion concerning problems of implementation of the Law of Ukraine «On higher education», integration of modern legislation on education in the European educational space, legal education modernization, the usage of interactive technologies and new methodological approaches to the teaching of legal disciplines, the influence of scientific researches' level on the quality of educational process is summarized.

Key words: innovations, legal education, higher education, educational process, higher educational institution, interactive technologies, conference, discussion.